

ЗАВДАННЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАПРЯМКУ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Ігор Володимирович БЕСПАЛИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Правоохоронна діяльність – це багатоаспектна та складна за внутрішньою структурою та змістом категорія, головним призначенням якої є боротьба із правопорушеннями, тобто будь-якою дією або бездіяльністю, яка посягає на нормальний стан суспільно-правових відносин, наносить шкоду, має негативні наслідки та, що найбільш головне, порушує права, свободи та інтереси громадян. Відбувається правоохоронна діяльність за певними напрямками, кожен з яких об'єднує в собі окрему групу однорідних за змістом та цілями заходів, засобів, дій та операцій. По суті, вказана категорія – це консолідована єдність менших за обсягами функціональних правових інституцій, які включають до свого переліку: превентивну діяльність та безпосереднє припинення правопорушень. В цьому аспекті превенція має справу із передумовами вчинення правопорушень та їх детермінантами, в той час як припинення – безпосередньо вчиненими правопорушеннями та їх наслідками. Кожен із напрямів має власний спектр завдань, які в обов'язковому порядку виходять із загальних цілей правоохоронної діяльності. В правовій літературі до переліку останніх зазвичай відносять: 1) захист встановленого Конституцією України суспільного ладу держави, економічної та політичної систем, прав і законних інтересів громадян, підприємств, установ, організацій, суб'єктів усіх форм власності, економічної та територіальної цілісності України; 2) захист життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканності та безпеки людини; 3) боротьбу зі злочинністю, а також забезпечення громадського порядку та захист прав і свобод індивіда; 4) захист суспільно-економічного строю, забезпечення законності та правопорядку тощо [1, с.39].

Зважаючи на виділені завдання правоохоронної діяльності, на нашу думку, цілями її складової, зокрема превентивної діяльності, як напряму роботи Національної поліції України, є наступні:

- попередження правопорушень. Попередження правопорушень – це здійснення економічних, політичних, ідеологічних, виховних, правових, та інших заходів з протидії правопорушенням [2, с.122]. Дані заходи передбачають створення несприятливих умов для вчинення соціально-негативної діяльності, а також розвитку та продовження дій детермінуючих негативну поведінку окремих осіб та груп факторів. Попередження найбільш широка ціль превентивної діяльності, яка, найчастіше, передбачає проведення глобальних виховних і роз'яснювальних заходів, взаємодію та співпрацю різних суб'єктів, глибоку організаційну роботу, аналіз соціально-політичного та економічного середовища і таке інше. Попередження виражається в: затвердженні різноманітних програмах та планах дій Національної поліції України щодо виконання конкретних правоохоронних заходів на території

всієї держави та окремих регіонів; взаємодії між правоохоронними органами з питань організації спільної протидії правопорушенням; активній просвітницько-інформаційній роботі із населенням держави; діяльності із удосконалення правового регулювання та практичних механізмів здійснення превентивної діяльності Національною поліцією України, у тому числі за рахунок вивчення та перейняття міжнародного досвіду тощо;

- профілактика правопорушень. Поняття «профілактика», як виду соціальної діяльності найбільше розроблено в кримінології. В основному, точки зору юристів співпадають в тому, що профілактика правопорушень охоплює собою діяльність державних органів, у тому числі й органів поліції і громадських організацій по виявленню і блокуванню причин, що породжують злочини, і умов, що сприяють їхньому здійсненню. Доповнює подібну позицію Я.М. Квітка наголошуючи: «Профілактика не лише частина попереджувальної роботи, спрямованої на виявлення й усунення причин правопорушень і умови, які їм сприяють, але й є системою загальних і спеціальних заходів, які застосовуються до правопорушників» [3, с.72-73]. Так, якщо у випадку попередження передбачається створення атмосфери, в якій вчинення правопорушення неможливе або максимально ускладнено, то профілактика – це робота із конкретними умовами виникнення і вчинення відповідних правопорушень, їх ліквідація, а також взаємодія із суб'єктами, які вчинили останні з метою зміни в них психологічного ставлення та забезпечення усвідомлення протиправної поведінки.

- запобігання правопорушенням. Найбільш спірне та дискусійне завдання превентивної діяльності, яке найчастіше ототожнюється вченими із попередженням або профілактикою. Проте, такий підхід є не зовсім вірним. Слово «запобігти» має такі тлумачення: не допустити, заздалегідь відвернути щось негативне, неприємне тощо [4]. Відповідно до етимології, «запобігання» є найбільш конкретизованим завданням, яке передбачає відвернення вчинення правопорушення, яке вже вчиняється, або планується до вчинення. Тобто, це оперативна реакція на окремий факт протиправної діяльності та поведінки відповідної особи, або групи осіб. В рамках роботи поліції прикладом запобігання є зупинка транспортного засобу з метою його перевірки, або водія, який може перевозити заборонені або обмежені в обігу товари; поверхнева перевірка, тощо. В кожному із цих випадків вчинення адміністративного або кримінального правопорушення потенційно може мати місце. Але для відвернення факту вчинення протиправних дій вживаються спеціальні заходи, що дозволяють заздалегідь ліквідувати детермінуючі фактори та застерегти порушника від продовження своїх негативних дій.

Таким чином, саме вказані вище завдання найбільш повно та змістовно характеризують практичний зміст та призначення превентивної діяльності як напрямку правоохоронної діяльності Національної поліції. В даному контексті відмітимо, що перелік вказаних завдань не є вичерпним, а тому і законодавець і науковці повинні рухатись у бік розширення кола та змісту відповідних завдань, що матиме важливе як теоретичне, так і практичне значення.

Список використаних джерел:

1. Передерій О.С. Правовий статус поліції країн континентальної правової сім'ї (загальнотеоретична характеристика на матеріалах Франції, Німеччини, Польщі): дис... канд. юрид. наук. : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2009. 211 с.
2. Дудник Л.М. Адміністративно-правове забезпечення діяльності податкової міліції щодо протидії фіктивному підприємництву: дис... канд. юрид. наук. : Ірпінь: Національний університет державної податкової служби України. 2008. 209 с.
3. Квітка Я.М. Попередження адміністративних правопорушень серед неповнолітніх: дис... канд. юрид. наук. : Київ: Національна академія внутрішніх справ України. 2002. 226 с.
4. Словник української мови: в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970—1980. Т. 3. С. 268.